

משנה ה'

משנה זו עוסקת בגזלת מקרקעין. הלכה היא: "קרקע אינה נגזלת" - מאחר שהיא אינה מטלטלת, אף על פי שנגזלה, היא עומדת תמיד ברשות הבעלים, ולפיכך אין חלים על הגזלן חיובי גזלה, וכגון חיובי אגסים שארעו לגזלה, כפי שמושתים על הגזול מטלטלין, אלא עליו ליצאת מן הקרקע שגזל ותו לא.

כ"ז
בחשווןיום ה'
פר'
תולדות

(בבא בתרא קנו)

בבא קמא פרק י' ■ ה'

ביאור

1 הגזול שדה
מחברו, כגון שהזיז את סימני גבול שדהו לתוך שדה חברו, או שהוציא את חברו משדהו בכח; ולאחר מכן גזלו פקידי השלטון את השדה - אם היתה זו מפת מדינה, שגזלו שדות

1 הגזול שדה מחברו, ונטלוה מסיקין, אם מפת מדינה היא, אומר לו, הרי שלך לפניך. ואם מחמת הגזלן, חיב להעמיד לו שדה אחרת.

נוספים באזור, זכאי הגזלן לומר לבעל השדה: "הרי שלך לפניך" - השדה שלך, טלנו מן האגסים, אך אני איני חיב באחריותו, לפי ש"קרקע אינה נגזלת". אך אם גזלו שדה זה בלבד, אות הוא שמחמת הגזלן גזלוהו, שהיתה להם טרוניה בלפיו, ומאחר שהוא הגורם להפסד, קנסוהו חז"ל שישלם דמיו.^א

קצת במשנה אריכות לשון, שכן היה אפשר לשנות 'ואם לאו, חיב...' ואלו המשנה מאריכה ונוקטת 'ואם מחמת הגזלן, חיב...'. הנמרא מיקת מכר שהמשנה באה לרבות את המקרה הבא: אפלו במקום שהיתה זו מפת מדינה^ב ובאו פקידי השלטון אל הגזלן ואמרו לו: הראה לנו שדותיך, והראה שדה זה עם שדותיו ואנסוהו, הוא מתחייב, כי מחמתו אנסוהו.

היום נלמד:

משנה

בבא קמא
פרק י' משנה ה'

גמרא

מדרש הגדול,
בראשית, כז/ד

תובנה מרגשת
מאסר עולם בגלל
שישה גרעינים

לך ולמשפחה
מסכת בבא בתרא
דף קנ"ו

זוהר

קורח קעת.

הלכה

שמירת הגוף
והנפש
הלכה ל"ח-מ"א

מקורות והערות

א. ראה רשב"א, דף קטז/ב, ד"ה ואחיי. ב. תפארת ישראל, אות כ"ז.

² גִּזְלֵי שְׂדֵה מַחְבְּרוּ וּשְׁטָפוּ נֹהֵר, אֹמֵר
הַגִּזְלָן לְבַעֲלָיו: "הֲרִי שְׁלָךְ לְפָנֶיךָ" וְאֵינִי
חַיֵּב עַל הַפְּסֻדוֹ, שְׂהוּ אֵיל וְ"קַרְקַע אֵינָה
נִגְזָלֶת" אֵינוֹ חַיֵּב בְּאַנְסִי.³

² שְׁטָפָה נֹהֵר, אֹמֵר לוֹ,
הֲרִי שְׁלָךְ לְפָנֶיךָ:

הדרך הקלה להתחבר לאנשים

ה' טבע בנפש האדם תכונות שונות, ומי שנחשף אליהן באמצעות חכמת חז"ל, יכול לחולל פלאים בכל תחום.

מדרש הגדול, בראשית, כזד

ביאור

יצחק אבינו החזיק בידיו אוצר בלום: ברכות מדהימות שהוא יכול להעניק לאחד משני בניו. יצחק אבינו, ענק שבפענקים, החליט להרעיף את הברכות על בנו עשו, ולא נכנס כאן לסבות. כך מתארת התורה את הודעתו של יצחק לעשו שהוא יזכה בברכות: "ויקרא את עשו בנו הגדול... שא נא כליך תליך וקשתך, וצא השדה וצודה לי ציד. ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי, והביאה לי ואכלה, בעבור תברכך נפשי".

מדוע קרא יצחק לאכל "מטעמים" ולא "תבשילים"? אמר רבי ברכיה: המאכל מסב לאדם

חוויה והנאה חוץ מאשר בחוש הטעם, גם בחוש הריח ובחוש הראייה. עוד בטרם התחלנו לאכול אנחנו כבר נהנים מראיית האכל. באותו זמן היה יצחק זקן ועיניו כהו, ולכן הוא אמר לעשו: עשה לי מטעמים. אינני יכול להנות מראיית המאכלים, אבל אהנה מהטעם שלהם.

נסו למצא מה מוזר בתאור הזה.

בולט מאד - מה ליצחק אבינו, מהאבות הקדושים, ולהתעסקות במאכלים? ואיך האכל שיביא עשו ליצחק יגרם ליצחק לברך אותו? ברכתו של יצחק הייתה בעלת חשיבות מכרעת. ברכה זו אמרה הייתה לקבע מי ממניו ימלך, וכתנאי לברכה הגורלית הוא מבקש יצחק "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי". מה פשר הדבר?

הרב אביגדור מילר זצ"ל הסביר, שיצחק אבינו היה צריך לעורר בלבו

"ועשה לי מטעמים" - לא היה צריך לומר אלא "ועשה לי תבשילין"! אמר רבי ברכיה: ... יצחק אבינו, לפי שלא היה רואה, אמר לבנו: איני נהנה מן העין אלא מן הטעם, לכן נאמר "ועשה לי מטעמים".

ביאור

רָגַשׁ שֶׁל אַהֲבָה וְהִפְרַת הַטּוֹב בְּלִפְי עֵשׂוֹ, כְּדֵי לְבָרֵךְ אוֹתוֹ. יָדַע יִצְחָק אֲבִינוּ שְׂכַאֲשֶׁר עֵשׂוֹ יָבִיא לְפָנָיו אֶת הַמְטַעְמִים שֶׁהוּא אוֹהֵב, תִּתְעוֹרֵר בְּלִבּוֹ הַכֶּרֶת הַטּוֹב בְּלִפְי בְּנוֹ, וְהִפְתּוּי הַזֶּה יִהְיֶה גְדוֹל יוֹתֵר מִסַּבּוֹת שְׂכֵלִיּוֹת שְׂבָאֲמִצְעוֹתָן הוּא יִכּוֹל לְעוֹרֵר אֶת הַרְגֵּשׁ בְּלִפְי בְּנוֹ! כִּף טָבַע הַקֶּב"ה בְּעוֹלָמוֹ.

מִמֵּי לְמֹד זֹאת יִצְחָק? מֵאֲבִיו אֲבָרָהִם. בְּשִׁנּוּלֵד לוֹ יִצְחָק בְּנוֹ, וְהוּא רָצָה לְפָרְסֵם אֶת הַנֶּסֶם הַמְּפֹלֵא שֶׁנַּעֲשֶׂה נֶגֶד חֲקֵי הַטָּבַע: "וַיַּעַשׂ אֲבָרָהֶם מִשְׁתָּה גְדוֹל בַּיּוֹם הַגָּמֵל אֶת יִצְחָק". מִשְׁתָּאוֹת וְסַעֲדוֹת רַחוּקִים מִהוֹיָתוֹ שֶׁל אֲבָרָהִם אֲבִינוּ, אִישׁ הַרוּחַ וְאָבִי הַפִּילוֹסוֹפִים, וּבְכָל זֹאת הוּא נִהַג כִּף כְּדֵי לְחַבֵּר אֶת הָאֲנָשִׁים אֶל הָאֲמוּנָה הַלּוֹהֵטָת בְּה', שֶׁהוּא הַבְּעִיר בְּרַחֲבֵי הָעוֹלָם.

בְּמִסְכַּת חֲלִין* מְסַפֵּר, שְׂכַאֲשֶׁר בִּקֵּשׁ אַחָאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְשַׁכְנַע אֶת יְהוֹשֻׁפֵט מֶלֶךְ יְהוּדָה לְצַאת יַחַד עִמּוֹ לְמִלְחָמָה בְּאַרְם, מָה עָשָׂה? טָבַח בָּקָר, הִכִּין סְעוּדָה, וְהֵם יָצְאוּ יַחַד לְמִלְחָמָה.

חֲזו"ל אוֹמְרִים עַל כֵּן: "אֵין פְּתוּי אֶלָּא בְּאֲכִילָה וּשְׂתִיָּה". דֶּרֶךְ הַשְׁכָּנּוּעַ הַיְעִילָה בְּיוֹתֵר הִיא בְּאֲמִצְעוֹת אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה. לְכֵן אֶסְרוּ חֲזו"ל אֲכִילַת בְּשׂוּלֵי גוֹיִים וּשְׂתִיַּת יַיִן, כִּי הַדְּבָר מִבִּיא לְקְרוּב לְבָבוֹת וּמִשֵּׁם קֶצְרָה הַדֶּרֶךְ לְהַתְּבַלְלוֹת.

אָכֵן, סַעֲדָה טוֹבָה הִיא רַקַּע מְפֹלֵא לְהִבִּיא לְקֶצֶם יַחֲסִים עֲבוּרִים, הִיא בְּסִיס נְהַדֵּר לְפִתּוֹחַ יַחֲסִים מְלַבְּבִים, וְהִיא גַם הַדֶּרֶךְ הַזּוֹלָה בְּיוֹתֵר לְשַׁכְנַע אֲנָשִׁים לְהַצְטַרֵף אֵלָיךְ.

מאסר עולם בגלל שישה גרעינים

תובנה
מרגשת

רטון יומי שאיר לכם את היום

תוקפה של מכירה

מעשה באדם שמכר קרקע לפני גיל עשרים, אולם אחר כך הסיתוהו קרוביו לבוא לפני רבא ולטעון: המכירה לא תקפה, שהרי חז"ל קבעו שעד גיל עשרים אי אפשר למכור קרקע, כפי שלמדנו בדרך הקודם.

מצד שני טענו הקונים: הבחור הזה כבר בן-דעת ופיקח, ואין סיבה שהמכירה לא תחול.

כדי לשכנע את רבא שהוא לא פיקח, עמד הבחור ואכל תמרים לפני רבא והשליך את הגרעינים על הרצפה.

ראה זאת רבא ופסק: הבחור לא חכם ולא אחראי, ולכן המכירה בטלה.

הביאו סופר ש'כתב את פסק הדין, והוא דרש זוז (מטבע) בשכר הכתיבה. כאן מצאו הקונים הזדמנות להראות לרבא שהבחור בכלל לא טיפש, והוא מבין היטב בכספים. הם אמרו לבחור: "אמור לרבא שהסופר גובה מחיר גבוה מדי - שהרי על מגילת אסתר שהיא ארוכה, הוא גובה זוז, וגם על שטר קצר של פסק דין הוא גובה זוז - איך זה יתכן?"

הבחור חשב שהוא עומד להרויח, והוא שטח את הדברים לפני רבא. כששמעו רבא אמר: "פעת רואים שאתה פן מבין בעסקים ואחראי למעשה, והמשמעות היא שהמכירה תקפה ונקימת".

לא לפספס את הרפבת

קורח קעת.

תרגום

ולא יאמר אדם,
בשעה שאבא לאותו
עולם, אז אתבע
מהמלך רחמים
ואשוב לפניו, אלא -
כי אין מעשה וחשבון
ודעת וחכמה, אחר
שיסתלק אדם
מהעולם הזה. אלא
אם רוצה אדם
שהמלך הקדוש יאיר
לו לאותו עולם, ויתן
לו חלק בעולם הבא,
ישתדל בעולם הזה.

ולא יימא בר נש, בשעתא דאתינא
לההוא עלמא, פדין אתבע מן
מלכא רחמי, ואיתוב קמיה, אלא -
פי אין מעשה וחשבון ודעת
וחכמה, בתר דיסתלק בר נש מהאי
עלמא. אלא אי בעי בר נש,
דמלכא קדישא ינהיר ליה לההוא
עלמא, ויתן ליה חולקא לעלמא
דאתי, ושתדל בהאי עלמא.

עולם העבודה ועולם השכר הם כנויים נרדפים לעולם הזה ולעולם הבא, שרק בעולם הזה נתן לעמל ולקים תורה, מצוות ומעשים טובים, שאת שכרם יקבל האדם בעולם העליון אחר פטירתו וְאִם יִזְכָּה יֵאִירוּ עֲלָיו הַדְּבָרִים גַּם בְּעוֹלָם הַזֶּה. כְּנֹאמֶר בְּסֵפֶר קֵהֶלֶת (ט, י): "כֹּל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַחַךְ עֲשֵׂה, כִּי אֵין מַעֲשֵׂה וְחֲשׁוֹן וְדַעַת וְחֲכֵמָה בְּשִׂאוֹל אֲשֶׁר אַתָּה הַלֵּךְ שָׁמָּה". וְהִינוּ, שֶׁהָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שְּׂיֻכַּל, וּבְעוֹלָם הַעֲלִיּוֹן יִהְיֶה מִפְרוֹת מַעֲשָׂיו, אֲךָ שֶׁם כָּבֵר אֵין עוֹד יִכְלֹת לְהַשְׁלִים עֲצֻמוֹ בְּעַבְדוּתוֹ. וְכָךְ כָּתַב בְּסֵפֶר "מִסְלַת יִשְׂרָאֵל" (פֶּרֶק א'): "וּמְקוֹם עֲשִׂיַת הַמִּצְוֹת הוּא רַק הָעוֹלָם הַזֶּה, עַל כֵּן הוֹשֵׁם הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם בְּתַחֲלָה, בְּדֵי שֶׁעַל יְדֵי הָאֲמִצְעִים הָאֵלֶּה הַמְזוּדְמָנִים לוֹ כַּאֲן יֻכַּל לְהַגִּיעַ אֶל הַמְקוֹם אֲשֶׁר הוֹכֵן לוֹ, שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַבָּא, לְרִוּוֹת שֶׁם בְּטוֹב אֲשֶׁר קָנָה לוֹ עַל יְדֵי אֲמִצְעִים אֵלֶּה". עַל כֵּן יִזְדַּרְזוּ הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְנַצֵּל אֶת זְמַנּוֹ לַעֲשִׂיָה מִשְׁמְעוּתִית וּלְקִרְבַת ה' יתְבָרַךְ.

לח. תספרת ונטילת צפרנים בראש ה'חדש

יש מקומות, שאינם מסתפרים ואינם קוצצים את הצפרנים בראש ה'חדש, גם כאשר ראש ה'חדש חל בערב שבת, כי כן צוה רבי יהודה החסיד¹⁰⁶.

לט. השלכת הצפרנים

אמרו בגמרא¹⁰⁷: 'תנו רבנן, שלשה דברים נאמרו בצפרנים, שורפן חסיד, קוברן צדיק, זורקן רשע'.

הטעם לכך הוא, שאם יזרק את צפרניו במקום שעוברים בו אנשים, יש לחוש שתעבר עליהם אשה מעברת, ותפיל את ולדה חס ושלום¹⁰⁸.

מ. מקומות שאין מצויות בהם נשים

במקומות שהנשים אינן מצויות, כגון בבית המדרש או בבית המרחץ, מתיר להשליך את הצפרנים¹⁰⁹.

מא. טאטוא

אין בכח הצפרנים להזיק אלא במקום שנפלו, אולם אם אספו אותם מהמקום שבו נפלו והשליכום במקום אחר, אין בכחן להזיק. על כן כתבו הפוסקים, שאדם שנטל את צפרניו ונפלו לו צפרנים על הקרקע, יטאטא את המקום שסביבו, שעל ידי כך יזיז את הצפרנים מהמקום שנפלו בו, ושוב אין לחוש לסכנה. ויש שכתבו, שאפשר, שרק אם מזיז ומזיזין ומזיזין את ה'חדש, הרי זה שנוי מקום, ומועיל הדבר לבטל את כח ההזק של הצפרנים¹¹⁰.

מקורות והערות

¹⁰⁶. שם במ"ב ס"ק ז' בשם המגן אברהם. מתחייב בנפשו ודמו בראשו וכו' והנוטל צפרניו וזורקן לרשות הרבים וכו'.

¹⁰⁷. נדה דף י"ז ע"א ובמועד קטן דף י"ח ע"א הובא במ"ב סי' 108. שם בגמרא ובמ"ב.

¹⁰⁹. שם במ"ב. ר"ס ס"ק ו'. ועוד מובא בגמרא נדה שם אמר רבי

שמעון בן יוחאי, חמשה דברים הן שהעושה אותן ¹¹⁰. שם.